

HET BEGIN VAN EEN BARRE WINTER.....

In de nacht van 30 op 31 december 1978 begon een wintertje dat velen van ons nog lang zal heugen. De eerste winterse verschijnselen op die oudejaarsdag waren nog maar een voorproefje van wat ons later nog te wachten stond.

Voor de vogels was het meteen goed mis. De overvloedige regen van de vorige dagen, gevolgd door een dikke laag ijzel met daar weer overheen een dik pak sneeuw, zorgde er voor, dat vrijwel alle voedselbronnen onbereikbaar werden.

De vorst die inviel was ook dadelijk ongemeen streng, met temperaturen tussen -15 en -20 graden. Gelukkig nemen veel vogels bij een dergelijke koudegolf alsnog het besluit verder zuidwaarts te trekken. Vrijwel ieder jaar kan men reeds bij enkele graden vorst dit verschijnsel waarnemen bij Kieviten en Goudplevieren. Deze vogels waren echter al vertrokken in december.

Helaas werd er bij Noordwijk nauwelijks op overtrekkende vogels gelet bij de eerste winterdagen. Op deze dagen vertrekken de vogels die het meest zijn aangewezen op vochtig grasland en ondiepe wateren. Bij Scheveningen werd op die dagen wel gedurende verscheidene uren geteld en geregistreerd en men telde daar meer dan 20.000 eenden (meest Smienten en Wilde Eenden) en ook duizenden steltlopers.

De bijgevoegde lijst geeft een indruk van wat er in die eerste week van 1979 langs het Noordwijkse strand te zien was. Door de barre omstandigheden was het niet steeds mogelijk een groot aantal uren achtereen het waarnemen vol te houden. Toch laat deze lijst wel zien welke soorten dadelijk wegvluchtten en welke soorten het nog even aanzagen. Zo waren de meeste grondeleenden en steltlopers na enkele dagen doorgetrokken.

Opvallend was het grote aantal Wilde eenden in de namiddag van 4 januari. Bij deze vluchten waren opvallend veel bontgekleurde zgn. boereneenden. Dit wijst er op dat deze Wilde eenden waarschijnlijk voor een groot deel afkomstig waren uit stadsparken en dorpsvijvers. Bekend is dat deze plaatsen later dichtvriezen dan de ondiepe plassen in de vrije natuur.

Het dichtvriezen van de kop van het IJsselmeer blijkt duidelijk uit de voor Noordwijkse begrippen massale aantallen Kuifeenden, Grote zaagbekken en Nonnetjes. Vooral beide laatste soorten komen in zachte winters nauwelijks bij Noordwijk voor. Een enkele maal zijn wel eens enkele exx. in het Oosterduinmeer te zien, terwijl de Middelste zaagbek wel tot eind februari voor de kust te zien bleef. Deze soort overwintert in zachte winters in ondiepe kustgedeelten, zoals de Waddenzee, het Lauwersmeer en de Dollard.

Bij de Rotgans moet nog worden opgemerkt, dat hierbij 7 exx. van de zgn. Witbuikrotgans werden opgemerkt. Deze ondersoort broedt op Spitsbergen en nog enkele rotsachtige kustgebieden van Groenland. De populatie van Spitsbergen trekt naar Denemarken en Engeland. Alleen in strenge winters komen wel eens enkele witbuiken naar ons land.

Opvallend was ook het aantal stootvogels dat boven zee passeerde. Bij de vele Blauwe Kiekendieven werden slechts 7 mannetjes opgemerkt. Langs de kust van Noord-Holland werden in deze eerste week van 1979 ruim 100 exx. van deze soort waargenomen.

Uit berichten van ornithologen uit Zuid-Engeland blijkt, dat een groot deel van de vogels die wij zagen passeren, niet naar Engeland zijn getrokken. Zo werden in Engeland wel veel Blauwe Kiekendieven gezien, maar Nonnetjes (daar in zachte winters volkomen afwezig) werden slechts in tientallen waargenomen. Ook ganzen waren er zelfs in februari niet talrijk.

DATUM aantal teluren	31 dec.	1 jan.	2 jan.	3 jan.	4 jan.	5 jan.	6 jan.	7 jan.	TOTAAL
	1	1	4	3½	6½	3	2	1	
"duiker"	-	5	-	2	-	-	2	1	10
Fuut	1	178	25	406	144	71	152	102	1079
Roodhalsfuut	-	-	10	2	-	1	1	-	14
Blauwe reiger	-	-	3	-	4	-	-	-	7
Wilde eend	47	-	9	10	1006	56	5	-	1133
Krakeend	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Wintertaling	-	-	-	-	2	-	-	18	20
Smient	-	-	1531	32	507	1	5	-	2076
Pijlstaart	-	-	-	2	13	2	-	-	17
Slobeend	-	4	-	-	6	1	-	-	11
Toppereend	-	-	2	14	70	31	60	2	179
Kuifeend	-	8	540	895	944	70	295	32	2784
Tafeleend	-	-	63	139	321	209	33	-	765
Brilduiker	-	13	125	128	165	114	30	5	580
Eidereend	12	7	-	100	24	-	1	-	144
IJseend	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Zwarte zeeëend	-	470	3	-	214	78	-	-	765
Grote zeeëend	-	6	-	-	-	-	-	-	6
Grote zaagbek	106	38	273	466	2360	378	84	-	3705
Middelste zaagbek	-	11	22	71	128	39	22	16	309
Nonnetje	-	-	67	99	547	124	44	2	883
Bergeend	-	27	4	6	1	10	4	-	52
Grauwe gans	-	-	-	-	6	-	-	-	6
Kolgans	-	-	-	2	33	4	-	-	39
Rietgans	-	-	-	-	120	27	-	-	147
Kleine rietgans	-	-	18	-	40	-	-	-	58
Rotgans	-	-	5	-	21	-	14	-	40
Brandgans	-	-	3	-	64	-	-	-	67
"gans"	23	-	-	-	1120	50	-	-	1193
"eend"	750	35	55	605	1050	-	-	48	2543
"zwaan"	-	-	-	-	40	-	-	-	40
Knobbelzwaan	-	-	-	14	14	9	8	-	45
Kleine zwaan	-	-	18	-	-	-	-	-	18
Wilde zwaan	20	-	-	-	-	-	-	-	20
Meerkoet	-	-	-	3	-	29	2	-	34
Scholekster	90	4	50	-	2	2	2	4	154
Zilverplevier	-	-	4	-	-	-	-	-	4
Steenloper	12	-	3	-	-	-	1	-	16
Wulp	10	-	2	-	53	-	-	-	65
Rosse grutto	10	4	11	-	-	-	-	-	35
Tureluur	140	2	18	-	2	-	-	4	166
Watersnip	-	-	-	-	6	-	-	-	6
Kanoetstrandloper	32	-	9	-	-	-	-	-	41
Bonte strandloper	-	-	28	-	-	-	12	106	146
Drieteenstrandloper	-	3	22	-	-	5	11	4	44
Kemphaan	-	1	-	-	-	-	-	-	1
"strandloper"	300	6	-	-	-	-	-	-	306
Blauwe kiekendief	-	-	-	2	24	8	3	1	38
Smelleken	1	-	1	1	1	-	-	-	4
Torenvalk	-	-	-	-	2	-	-	-	2
Ruigpootbuizerd	-	-	-	-	1	-	-	-	1

In bovengenoemde teluren werden bovendien nog waargenomen:

1 Jan van Gent - 4 Aalscholwers - 2 Kuifduikers - 1 Geoorde fuut - 1 dodaars

Daarentegen bereikten ons berichten uit het Frans-Belgische kustgebied die er op wijzen dat de Franse jagers de vele duizenden vogels op de voor hem zo typische wijze warm ontvangen hebben. Nog vele jaren na 1979 zal menig jager uit Noord-Frankrijk vertellen hoeveel wild hij in dat wintertje op het tableau bracht. Het valt te vrezen, dat daar weinig jagerslatijn aan te pas komt.

J.van Dijk
R. de Mooij
M.Wiersema

NATUURVERKENNING OP EEN BASISCHOOL IN LISSE.

Als onderdeel van een creatieve middag wordt wekelijks op vrijdag 12 uur besteed aan het onderwerp "natuurverkenning". We willen u in dit stukje een indruk geven wat er also op deze middagen gebeurt.

Zes weken lang wordt er gewerkt met dezelfde groep van 8 leerlingen, afkomstig uit klas 3 t/m 6. De groep wordt begeleid door twee moeders waarvan één I.V.N.-natuurgids.

We stellen ons tot doel de kinderen d.m.v. deze "verkenning" de natuur in de ruimste zin van het woord te leren kennen en waarderen.

De eerste week brengen we een bezoek aan een boerderij in de omgeving. We gaan dan kijken wat er al zo in en om de boerderij gebeurt.

De middag daarna houden we ons bezig met de natuur rond de school. We werken dan met opdrachten en doen aan water- en bodemonderzoek, wanneer het seizoen dit toelaat. Deze keer zetten we voor elke leerling wat stekjes van kamerplanten in het water.

Het bos in onze omgeving (Keukenhof) bezoeken we de derde keer. In de herfst wordt tijdens de wandeling (met uitleg) materiaal verzameld zoals afgevallen bladeren, takjes, veertjes, dennenappels enz., dat in de week daarna zonodig gedroogd wordt.

De vrijdag er op gaan we met dit materiaal aan de gang. Met het gedroogde blad wordt gespat en worden afdrukken gemaakt op tekenpapier en correspondentiekaarten. Ook mobiles van dennenappels en takken vinden de kinderen erg leuk. Resten ons nog de veertjes en de eikels voor poppetjes en beestjes.

Wanneer in de winter geen materiaal voorhanden is, wordt gewerkt met takken waarbij de nadruk op knop en blad ligt.

Ook de duinen bezoeken we een keer. Hierbij wordt getracht de kinderen de verschillen van bos en duin te laten zien, zoals o.a. de invloed van wind en zout. Tevens wijzen we de kinderen op de kwetsbaarheid van dit gebied, dat het de woonplaats is voor planten en dieren en dat zij er "gast" zijn. Vaak zijn ze dan muisstil om konijnen, fazanten en mogelijk een ree te zien.

De laatste middag wordt gebruikt om schriftelijk de opgedane ervaringen te verwerken met behulp van knipplaten en vragenformulieren. Zo ontstaat dan een afgerond geheel in de vorm van een gezellig uitzien boekje. Tenslotte planten we de stekjes in potten en krijgt ieder kind een stukje natuur voor de eigen kamer.

Wilt u meer weten over dit projectje dan kunt u contact opnemen met Joke Martens, I.V.N.-natuurgids in Lisse, telefoon 02521-12620.

Anneke van Galen-Verschiere
Joke Martens-de Leede